

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion		Indexat la: 64/09
Opera suspicionată (OS) Suspicious work	Opera autentică (OA) Authentic work	
OS	S. Nemeček, Presa hunedoreană (de la origini până în prezent), vol.1, Realitatea Românească, Vulcan, 2007.	
OA	L. Bathory, Lupta muncitorilor din Valea Jiului pentru reînnoirea contractului colectiv în anul 1922, In: Sargetia. Acta Musei Devensis, XIII, 1977, p.447-458 .	
Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion		
p.138:05 – p.155:14	p.447:04 – p.457:23	
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la www.plagiate.ro		

Precizare:

Prin notația p.138:05 - p.155:14 se înțelege că fragmentul de text preluat fără indicarea provenienței în opera suspicionată este cuprins între rândul 5 al paginii 138 și rândul 14 al pag.155.

Realitatea Românească - 2007

Editura

3

Stefan NEMECSEK

PRESA HUNEDOREANA

(de la origini până în prezent)

volumul 1

©Copyright –

Editura **REALITATEA ROMÂNEASCĂ** și autorul

Toate drepturile sunt rezervate

Editurii **REALITATEA ROMÂNEASCĂ**

VULCAN, 336200, Str. Mihai Viteazu, nr. 24, bl. 17, sc. E, ap. 1-2

Jud. Hunedoara – ROMÂNIA

Tel./Fax: 0254-571089, Tel.: 0723321466

Reproducerea integrală sau parțială - digitală, mecanică, fotocopiere sau în orice alt mod - a conținutului acestei lucrări este posibilă numai cu acordul prealabil în scris al autorului sau al Editurii **REALITATEA ROMÂNEASCĂ**.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEMECSEK, ȘTEFAN

Presă hunedoreană (de la origini până în prezent) /

Ștefan Nemeček. – Vulcan: Realitatea Românească, 2007

2 vol

ISBN 978-973-86253-9-6

Vol. 1. – Bibliogr. – ISBN 978-973-88085-3-9

070(498 Valea Jiului)

Editor:	ing. Daniela MIKLOS
Coperta:	ing. Elisabeta KOCSIK ing. Cristian NEMECSEK
Tehnoredactare computerizată:	ing. Cristian NEMECSEK ing. Zoltan MIKLOS Adrian Catană
Culegere text:	Mădălina CĂPRAR
Corectură:	Ioan Dubek Anamaria NEDELCOFF

organizată, a devenit un bun definitiv, câștigat pentru experiența de luptă a celor ce muncesc” – preciza Ludovic Bathory într-un interesant articol publicat în presa hunedoreană.

Acționând în deplină solidaritate, dărzenie, combativitate și disciplină, muncitorii mineri, metalurgiști, constructori și lemnari din Valea Jiului au reușit să smulgă numeroase concesiuni patronatului pe calea îmbunătățirii condițiilor de muncă și de viață, cum ar fi introducerea zilei de muncă de 8 ore și a înlesnirilor privind aprovizionarea cu alimente, îmbrăcăminte și combustibil și asigurarea locuinței. Datorită autorității crescânde a muncitorimii organizate, ca factor social-economic, autoritățile de stat și patronii au fost siliți să dea o formă contractuală relațiilor dintre societățile miniere și salariați încă din septembrie 1919, când decizia Consiliului Dirigent a consfințit o seamă de deziderate lucrătorilor.¹³⁸ În anul următor, raporturile dintre angajați și patroni au fost și mai amănunțit reglementate, astfel încât începând cu convenția încheiată în anul 1920 ele au primit de fapt forma juridică a unui contract colectiv.¹³⁹

Prin fixarea detaliată a drepturilor și îndatoririlor muncitorilor și patronilor contractele colective, prevederile lor, aveau o influență determinată asupra modului de muncă și de viață al salariaților. Tocmai de aceea, acțiunile legate de încheierea contractelor de muncă și grija ca ele să fie respectate de administrația minelor au devenit principalele preocupări ale organizațiilor sindicale ale minerilor și metalurgiștilor de pe Valea Jiului. Stipulațiile contractelor colective nu aveau numai o valoare practică, ci și una simbolică, deoarece ele, de regulă, reprezentau rezultatul final al unor confruntări îndârjite între muncitori și patroni. Formularea după care **“în Valea Jiului**

¹³⁸ Arh. Deva, Fond Petroșani S.A.R. Serviciul muncă și salarii, Dos. nr. 2-1920, f. 60

¹³⁹ Ibidem, f. 61

lupta în jurul contractului colectiv de muncă era o veritabilă luptă de clasă” reprezintă astfel expresia unui amplu și complex fenomen social. Luând naștere pe calea luptei de clasă, prevederile contractelor reflectau deci raportul de forțe ce s-a stabilit, la un moment istoric dat, între muncitorimea din Valea Jiului și exploatatorii lor.¹⁴⁰ Ele oglindeau și simbolizau atât forța cât și slăbiciunea, victoriile sau înfrângerile suferite de clasa muncitoare atât pe plan local, cât și pe un plan mai larg, național.

Acest lucru s-a adevărit curând după reprimarea grevei generale din octombrie 1920, când organizațiile muncitorești din Valea Jiului au primit o puternică lovitură datorită arestării militanților sindicali și socialiști, a închiderii localurilor sindicatelor și interzicerii întrunirilor muncitorești. Profitând de slăbiciunea muncitorimii, în iunie 1921, când a expirat convenția colectivă încheiată în anul anterior, societățile miniere au refuzat să renegocieze contractul, deși acesta și-a pierdut valabilitatea odată cu schimbarea coroanelor în lei și unificarea monetară, operațiune efectuată în septembrie 1920.

Nu întâmplător, această atitudine a patronilor a coincis cu represiunile dezlănțuite împotriva mișcării muncitorești de către autoritățile burgheze cu prilejul primului congres al Partidului Comunist Român, la care minerii din Valea Jiului au trimis și ei doi delegați – pe Gheorghe Pîncotan și Schwartz Elek – în pofida stării de asediu a persecuțiilor.¹⁴¹ Deși represiunile au slăbit momentan puterea de acțiune a comuniștilor, ulterior, prezența și activitatea lor în mijlocul minerilor din Valea Jiului, a contribuit în mare măsură la dinamizarea luptei sindicatelor miniere împotriva ofensivei patronale,⁶ cu atât mai mult, cu cât ele se aflau sub influența preponderentă a partidului social-democrat, care a adoptat o

¹⁴⁰ N.G. Munteanu, Gh. I. Ioniță, *Un veac de istorie a minerilor de pe Jiu. București, ed. Politică, 1971, p. 43*

¹⁴¹ N. G. Munteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit., p. 38.*

mentalitate de moderație și de încadrare în strictele limite ale legilor burgheze, sperând să îmbunătățească pe această cale situația social-economică a clasei muncitoare.

Conformându-se legislației burgheze, în anul 1921 conducătorii social-democrați ai Uniunii Muncitorilor din Industria Minieră din România au reușit să obțină recunoașterea personalității juridice a organizațiilor aparținând de această uniune pe ramură, care avea filiale în toate centrele extractive mai importante din Valea Jiului.¹⁴²

Statutul de personalitate juridică a ridicat mult autoritatea organizațiilor sindicale, atât în ochii muncitorilor, cât și ai patronatului. În pofida stării de asediu și a șicanelor neîntrerupte pe care continuau să le aplice împotriva militanților sindicali, autoritățile din Valea Jiului au fost nevoite să acorde totuși o mai mare libertate de mișcare, ceea ce a ușurat în oarecare măsură desfășurarea activității organizatorice. Hotărârile Congresului sindical de la Sibiu din 1922, care a decis unificarea mișcării sindicale, au sporit de asemenea afluxul muncitorilor spre organizațiile sindicale.

Toate acestea au dus la mărirea considerabilă a numărului de membri cuprinși în organizațiile sindicale din Valea Jiului, în cursul anilor 1921-1922.¹⁴³

p. 449
↓
Întărirea numerică a organizațiilor profesionale muncitorești din Valea Jiului a facilitat în mare măsură desfășurarea unor noi lupte revendicative în 1922, deoarece muncitorii erau decși să ceară încheierea unui nou contract colectiv. Hotărârea de luptă a minerilor din Valea Jiului a sporit în mare măsură datorită agitației energice pe care au început să o desfășoare în rândurile lor cei 16 militanți sindicaliști și comuniști reînțorși după amnistia politică din

¹⁴² *Buletinul muncii și al ocrotirilor sociale, 1921-1922, II, nr. 7, p. 368.*

¹⁴³ *Uniunea Muncitorilor din Industria Minieră din România. Raport la Congresul VII. București, 1932, Anexe, Tabloul A. Metalurgistul (Cluj), IV, nr. 3, din 1 martie 1923.*

vara anului 1922. În acest sens, Direcțiunea Poliției și a Siguranței Generale a trimis o adresă confidențială prefectului de Hunedoara, în care îl avertiza că **“în urma punerii în libertate a unora dintre fruntașii comuniști implicați în procesul ce se judecă acum la Curtea Marțială, gruparea comunistă intenționează să reînceapă activitatea sa ...”**¹⁴⁴

Printre cei care s-au reîntors se afla și **comunistul Vasile Sârbu** care **“ocupându-și serviciul de secretar regional, a început acțiunea de organizare a proletariatului din Valea Jiului, pentru care fapt muncitorimea din această regiune îl simpatiza foarte mult”**.¹⁴⁵ Concomitent, Vasile Sârbu a constituit la Lupeni și o organizație de bază a P.C.R., care a început să desfășoare o activitate energetică.

Patronii și inspectoratul minier din Petroșani au încercat să evite previzibila intensificare a luptelor muncitorești legată de reîntoarcerea celor mai neînfricați și dârji militanți, refuzând să le dea de lucru în Valea Jiului. Presa comunistă a remarcat că, deși muncitorii eliberați erau repuși formal în toate drepturile civile, ei nu au fost primiți la lucru nici după 3 săptămâni de la reîntoarcere, deși nu aveau altă vină decât că **“au luptat împotriva capitalismului, pentru cauza muncitorimii”**.¹⁴⁶

În acest fel, muncitorii eliberați și familiile lor sufereau de foame. Dar nici soarta celor care aveau un loc de muncă asigurat nu era mulțumitoare în acea vară a anului 1922. Deși contractul colectiv din anul 1920 prevedea că după preschimbarea coroanelor în lei vor fi revizuite și salariile muncitorilor în funcție de noile prețuri, ele au rămas de fapt la un nivel mult inferior față de proporția creșterii prețurilor.¹⁴⁷

p. 449

¹⁴⁴ *Documente hunedorene din istoria mișcării revoluționare 1920-1944. Publicate de I. Frățilă și N. Wardegger, Deva, 1971, p. 32*

¹⁴⁵ *Ibidem, p. 37*

¹⁴⁶ *Munkás (Arad) III, nr. 29 din 16 iulie 1922.*

¹⁴⁷ *Metalurgistul, III, nr. 11 din 1 noiembrie 1922.*

Nici celelalte prevederi ale contractului colectiv din 1920 nu erau respectate, nici măcar la minele Lonea, care aparțineau statului. Astfel, încălțăminte ce li se cuvenea muncitorilor a fost adusă cu o întârziere de mai mult de un an, iar aprovizionarea cu făină a devenit atât de defectuoasă încât femeile din Lonea au organizat o demonstrație în fața Direcțiunii, deoarece nu aveau cu ce găti.¹⁴⁸

p. 450

Dar cea mai mare amărăciune o provoca muncitorilor și familiilor lor șirul neîntrerupt de accidente care răpeau viața sau integritatea corporală a minerilor, schilodindu-i, făcându-i inapți de muncă pentru tot restul vieții. Iar în anul 1922 s-au produs un număr record de accidente. Cea mai gravă nenorocire s-a produs la 27 aprilie 1922 la Lupeni, când și-au pierdut viața mai multe zeci de mineri, din neglijența direcțiunii, care a omis să instaleze ventilatoare în locurile periculoase, pentru a evita acumularea gazului metan. Această nepăsare criminală a provocat indignarea justificată a muncitorimii. Gazeta sindicală "**Minerul**" a publicat în legătură cu catastrofa de la Lupeni un articol intitulat în mod sugestiv „**Asasini**”, relatând că **“iarăși 82 de mineri au căzut victimă capitalului, de astă dată la Lupeni. Viața muncitorului e ieftină, pot să se joace cu ea cum le place, pot să omoare câte sute vreau, nu li se întâmplă nimic...”**¹⁴⁹

Numărul total al accidentațiilor a sporit de la 363 în 1921, la 403 în 1922, în condițiile când efectivul total al muncitorilor a crescut doar în mică măsură, de la 16530 la 16915 persoane. O proliferare deosebită au cunoscut în acest context accidentele mortale, al căror număr s-a ridicat de la 21 în 1921, la 104 în anul următor.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Munkás, nr. 27 din 2 iulie 1922.

¹⁴⁹ Minerul (Cluj), III, nr. 4, din 1 iunie 1922.

¹⁵⁰ Arg. st. Deva, Fond. cit., Dos. nr. 67, f. 20.

Sporirea numărului de accidente s-a datorat, deci, în mare măsură intensificării ritmului de muncă, având în vedere că randamentul anual al producției de cărbune a crescut de la 69 tone/om în 1921, la 80 tone/om în 1922.¹⁵¹

Numeroasele accidente, condițiile grele de muncă și de trai, inflația, nerespectarea clauzelor contractului colectiv, refuzul societăților miniere de a îmbunătăți condițiile de salarizare, au provocat mari nemulțumiri printre mineri, care, călăuziți de comuniști și de militanții social-democrați cu vederi mari radicale, au pășit la luptă hotărâtă în vederea ameliorării situației lor. Starea minerilor din Valea Jiului a fost fățiș exprimată la cel de-al IV-lea Congres al Uniunii Minerilor, convocat la Cluj în luna iulie 1922, cu care prilej delegații acestora și-au manifestat nemulțumirea, criticând aspru tactica insuficient de energică urmată de conducătorii Uniunii, precum și **“politica de compromisuri”** practică de aceștia.¹⁵²

Venind la întâmpinarea cererilor muncitorilor din întreaga țară, care cereau intensificarea luptei împotriva ofensivei patronale, cel de al II-lea Congres al P.C.R. a cerut, în același an, comuniștilor, să sprijine prin toate mijloacele rezistența clasei muncitoare în lupta pentru menținerea cuceririlor obținute în anii anteriori¹⁵³. De asemenea, P.C.R. a adresat un manifest către proletariatul din Ardeal și Banat, îndemnând pe toți comuniștii să intre în sindicatele ramurilor de activitate în care lucrau și să le imprime mai multă vigoare, un spirit sporit de inițiativă¹⁵⁴.

p. 450

¹⁵¹ *Idem, Fond Inspectoratul geologic și minier Deva – secția Petroșani, Dos. nr. 22/1931, f. 8.*

¹⁵² *Munkás, nr. 30, din 23 iulie 1922.*

¹⁵³ *Ilie Ceaușescu, Din istoria contractului colectiv în România, București, Ed. Politică, 1970, p. 53.*

¹⁵⁴ *Documente din istoria Partidului Comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România 1921-1924, București, Ed. politică, 1970, p. 257*

p.451

În acest climat social-politic efervescent comuniștii din Valea Jiului și-au întetit eforturile în vederea mobilizării muncitorilor în lupta împotriva exploatării capitaliste. În darea de seamă pe exercițiul 1922, Consiliul de Administrație "Petroșani" a consemnat faptul că comuniștii "au reînceput **agitațiunile printre muncitori întocmind și un memoriu pentru noi revendicări**".¹⁵⁵ În vederea întocmirii memoriului, reprezentanții minerilor de la întreprinderile miniere de pe Valea Jiului s-au adunat la data de 2 iulie 1922 în localul sindicatului minier din Petroșani. Cei 29 de delegați reprezentau un număr de 14 organizații sindicale ale muncitorilor mineri, metalurgiști, constructori și lemnari din Petroșani, Vulcan, Lupeni, Aninoasa, Petrița și Lonea. Memoriul întocmit cu acest prilej a fost adresat societăților "Petroșani", „Uricani-Valea Jiului” și direcțiunii minelor statului de la Lonea.¹⁵⁶

Revendicările cuprinse în memoriu preconizau adoptarea unor asemenea măsuri, încât condițiile de muncă și salarizare ale muncitorilor să fie mult îmbunătățite și reglementate în mod precis și amănunțit, astfel încât să nu dea naștere la interpretări echivoce care ar fi putut servi drept pretext patronilor pentru a nu respecta nici prevederile noului contract.

În ceea ce privește condițiile de muncă, salariații cereau "respectarea cu strictețe a tuturor drepturilor caștigate de muncitori în contractele colective anterioare", a zilei de muncă de 8 ore în special, "pentru toate categoriile de muncitori".¹⁵⁷ Mai cereau ca fixarea acordului să se facă de către o comisie compusă din 2 delegați ai muncitorilor și 2 delegați ai direcțiunii, suspendarea muncii în locurile unde se constatau

¹⁵⁵ Arh. St. Deva, Biblioteca, Darea de seamă a consiliului de administrație al societății "Petroșani" pe anul 1922

¹⁵⁶ Idem, Fond Petroșani S.A.R. Serviciul muncă și salarii, Dos. nr. 4, f. 206.

emanații periculoase de gaze, înzestrarea minelor cu ventilatoare și măști în număr suficient, exceptarea femeilor și copiilor de la lucrările de noapte și munca grea¹⁵⁷.

Pentru evitarea conflictelor dintre muncitori și patroni sindicatele cereau acceptarea "**bărbaților de încredere**" ca împuterniciți recunoscuți ai salariaților în același scop se cerea permisiunea de a "**înființa pe lângă fiecare uzină consiliile muncitorești care să exercite controlul asupra producției și condițiilor de muncă ...**". ✕

O revendicare cu totul nouă și originală cerea ca muncitorii să beneficieze anual de 15% din beneficiul net al societăților miniere. Argumentând această cerere, presa comunistă dezvăluie că societatea „Petroșani” a obținut un profit de 70 milioane lei pe anul precedent, încasând zilnic o plusvaloare de 23 lei de la fiecare muncitor. Conform acestei revendicări, muncitorii cereau să li se restituie o sumă de 3-5 lei după fiecare zi muncită, ceea ce ar fi însemnat câte 1550 lei de fiecare muncitor într-un an.¹⁵⁸

La capitolul salarizare muncitorii cereau o îmbunătățire de salariu de 75% la toate categoriile de salariați minieri, astfel încât minimul de câștig să urce la 50 lei pe zi pentru mineri, la 45 lei pentru ajutorii de mineri și la 40 lei pentru vagonetari. Pentru celelalte categorii de muncitori, cum ar fi ziuășii, meseriașii și ucenicii, memoriul prevedea o ridicare de 100%, precizând că salariile urmează să fie plătite punctual în data de 15 a fiecărei luni. Repausul duminical urma să fie respectat cu strictețe. După un an de serviciu fiecărui muncitor i s-ar fi cuvenit un concediu de minim 6 zile¹⁵⁹. Muncitorii mai cereau ca prevederile referitoare la articolele de primă necesitate ca

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 207.

¹⁵⁸ *Munkás*, nr. 35, din 27 august 1922.

¹⁵⁹ *Arh. St. Deva, Fond Petroșani S.A.R., Serviciul muncă și salarii, Dos. nr. 4, f. 209.*

alimentele, îmbrăcămintea, încălțăminte, combustibilul să fie strict respectate.

p. 452
Numărul mare de accidente care a provocat moartea sau a afectat capacitatea de muncă a numeroși lucrători a dat naștere la o revendicare cu totul nouă: instituirea asigurării pe viață pentru toți muncitorii care și-au pierdut capacitatea de muncă în timpul lucrului, sau pentru soția și urmașii lor în caz de deces.¹⁶⁰

Memoriul a fost semnat din încredințarea muncitorimii de către Luca Pamfil, Groer János, Imecs Tamás, Vasile Sârbu, Kozma József, Romulus Boticiu, Silvestru Acoș, Ioan Vuca, Câmpăan Ioan, Golgoț Iosif, Schmidtko József, Simion Gârboveanu, Nemes Péter, Schljaj Joózef, Simion Cadiș, Alexandru Aleca și alții.

Pentru a preveni înmânarea memoriului, societatea "Petroșani", care considera că conține "**pretenții absurde**", a oferit în luna iulie o majorare de salarii de 20% pentru toate categoriile de muncitori, precum și plata unei prime de producție de 15 lei pentru fiecare tonă de cărbune extras. Nesatisfăcuți de această ofertă, care constituia mai mult o manevră menită să slăbească hotărârea de luptă a muncitorilor, reprezentanții sindicatelor au înmânat totuși memoriul, conform prevederilor Legii conflictelor de muncă, pentru a se putea începe tratative de conciliere cu reprezentanții patronilor. Inițial dezbaterile au fost fixate pentru data de 10 august, dar reprezentanții societăților au făcut tot posibilul pentru a tergiversa începerea tratativelor, cramponându-se de diverse aspecte formale, sperând ca în acest fel să câștige timp.¹⁶¹

Mai întâi, au pretins ca memoriul să fie semnat de majoritatea salariaților, pentru a verifica dacă aceștia își mențin încredințarea dată reprezentanților lor. "**Răspunsul demn a fost dat de 13000 de muncitori, care au iscălit listelede**

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 210.

¹⁶¹ *Metalurgistul*, nr. 11 din 1 noiembrie 1922.

încredințare” – nota ziarul “Metalurgistul”, adăugând că acesta “**este o manifestațiune atât de grandioasă ce nu poate fi umbrită de nici un fel de uneltiri perfide**”. Reprezentanții patronilor au declarat totuși că nu cred în veritabilitatea semnăturilor, silind inspectorul muncii să cutreiere uzinele și să convoace adunări peste adunări pentru a-i întreba pe muncitori dacă își mențin încredințarea dată. Răspunsul unanim al muncitorilor a fost de această dată și mai categoric, deoarece în cursul consultărilor circa 16000 de muncitori au declarat “**că ei rămân și pe mai departe pe lângă delegații de până aci, cerând ca să se înceapă în sfârșit dezbaterile**”.¹⁶²

Pierzându-și încrederea în buna credință a patronilor, muncitorii din Valea Jiului au întocmit un nou memoriu, într-o formă amplificată, în care au cuprins și doleanțele suboficanților. De data aceasta memoriul a fost înaintat Ministerului Muncii.¹⁶³ Prevederile acestui memoriu au rămas în cea mai mare parte aceleași. Printre modificările mai importante se numără cererea ca salariile ziuășilor din mină și de la suprafață, ale meseriașilor, precum și ale femeilor să fie sporite cu 120% față de 100%, cât cerea memoriul anterior.¹⁶⁴ De asemenea, se cerea ca și salariile suboficanților să fie mărite cu 125%.

Paralel cu amânarea la nesfârșit a tratativelor, societățile au recurs la noi manevre imediat după înaintarea memoriului și după începerea formalităților, unele întreprinderi s-au hotărât de bună voie să ridice salariul muncitorilor calificați cu 25%. În urma acestor majorări salariul mediu al minerilor de la societatea “Uricani-Valea Jiului” a crescut la 64,87 lei pe zi, adică cu 31% în comparație cu luna iulie 1920; a celor de la societatea “Petroșani” la 50,44 lei, adică 23% mai mult; la minele Lonea câștigul mediu pe schimb a ajuns la

¹⁶² *Ibidem.*

¹⁶³ *Buletinul muncii și ocrotirii sociale 1922/1923, III, nr. 9-12, p. 379.*

¹⁶⁴ *Ibidem, p. 401.*

47,88 lei, sporind cu 14%. Sporurile obținute erau totuși inferioare creșterii costului vieții. Ca atare nici această ofertă nu a avut efect, ca și cele precedente, astfel încât la 20 octombrie au început tratativele de fapt între reprezentanții muncitorilor și cei ai patronilor, la Petroșani, sub conducerea inspectorilor centrali P. Popescu și N. Popea.

p. 453
Nici în timpul tratativelor patronatul n-a vrut să admită revendicările angajaților, astfel încât timp de aproape o lună ele s-au desfășurat fără nici un rezultat.¹⁶⁵ Aceasta i-a neliniștit și, în același timp, i-a îndârjit foarte mult pe muncitori. Ziarul social-democrat "**Tribuna Socialistă**" nota în noiembrie că "**muncitorii sunt gata să-și apere interesele cu toate forțele și așteaptă cu nerăbdare împlinirea cererilor lor drepte. Scumpetea crește, iarna vine repede și ea aduce o mizerie și mai mare pe capul muncitorului sărac și exploatat. Față de mizerie și nedreptate, muncitorii se vor putea apăra numai bine organizați și solidari cu toții**".¹⁶⁶

În sfârșit, după săptămâni de tratative, perseverența și răbdarea lucrătorilor si-au adus roadele, deoarece până la 6 noiembrie reprezentanții capitaliștilor au fost nevoiți să admită o parte din revendicări, precum și principiul măririi salariilor, după ce li s-a prezentat "**lista prețurilor de piață întocmită de autorități, care nu a putut fi dezmințită de baronii minelor**".¹⁶⁷ Dar după această dată patronii au refuzat să mai facă alte concesii, astfel încât, conform prevederilor Legii conflictelor de muncă, cele două părți au căzut de acord să recurgă la procedura de arbitraj pentru a soluționa punctele rămase în suspensie. La propunerea muncitorilor ca arbitru a fost ales, de comun acord, Gh. Mârzescu, ministrul muncii în guvernul liberal. Faza finală a tratativelor a început astfel la 18

¹⁶⁵ *Arh. St. Deva, Fond Petroșani S.A.R., Serviciul muncă și salarii, Dos. nr.*

4

¹⁶⁶ *Tribuna Socialistă (Cluj), XVIII, nr. 11 din 12 noiembrie 1922.*

¹⁶⁷ *Metalurgistul, nr. 12 din 1 decembrie 1922.*

decembrie la București și s-a prelungit până la 30 decembrie 1922, după care părțile urmau să aștepte deciziile arbitralului.¹⁶⁸

Hotărârile comisiei de arbitraj, pronunțate între 30 decembrie 1922 și 4 ianuarie 1923, au satisfăcut în parte cererile muncitorilor, fără a neglija, bineînțeles, interesele patronilor. Astfel, au fost reglementate munca în acord și alte aspecte ale raporturilor dintre angajați și administrația minelor. În același timp, la sugestia patronilor, ministrul muncii a refuzat să acorde spor de salariu muncitorilor care lucrau în acord, confirmând prima de producție de 15 lei pe tonă propusă încă mai demult de către patroni. De asemenea, s-au consfințit și îmbunătățirile de salariu acordate de societățile miniere începând din luna iulie, obligând celelalte întreprinderi să le aplice și ei, dacă între timp nu s-ar fi aplicat deja. Hotărârea de arbitraj menținea durata zilei de muncă de 8 ore, dând însă societăților dreptul de a obliga pe muncitori să presteze în mod suplimentar 8 ore la fiecare două săptămâni, atunci **“când siguranța exploatărilor sau nevoile țării ar reclama aceasta”**, urmând ca, pe lângă plata suplimentară a orelor muncite în plus, să li se acorde lucrătorilor și o rație mărită de alimente. Conform aceleiași hotărâri, rația de cărbune ce li se cuvenea muncitorilor a fost redusă întrucâtva. În schimb, întreprinderilor li s-a pus în vedere să construiască băi și dușuri pentru lucrători.¹⁶⁹

Comentând prevederile hotărârii de arbitraj, ziarul “Socialismul”, oficiosul Partidului Comunist Român, a dat glas nemulțumirii minerilor față de modul cum a fost soluționat conflictul de muncă din Valea Jiului.¹⁷⁰

“Li s-a refuzat ... lucrătorilor sporul de 75% și 100%, la salariul normal din 1920 – deși toată lumea știe

¹⁶⁸ *Tribuna Socialistă*, XIX, nr. din 21 ianuarie 1923.

¹⁶⁹ *Buletinul muncii și octotirilor sociale*, 1922/1923, nr. 9-12, p. 379-403.

¹⁷⁰ *Socialismul (București)*, XVII, nr. 2 din 7 ianuarie 1923.

azi că traiul este de câteva ori mai scump, acum în 1922, decât în 1920.

Dar când un ministru, reprezentant al patronilor, este chemat să dispună asupra condițiilor de trai al lucrătorilor, nu ne putem aștepta la altceva decât la cele petrecute”.

Ziarul social-democrat “Tribuna Socialistă” remarca și el că “în definitiv muncitorii materialicește au pierdut în loc să câștige, atunci când scumpetea crește zilnic. Această nedreptate, se înțelege, agită pe muncitori în mod enorm ...”¹⁷¹

p.454
Pe baza deciziilor Comisiei de arbitraj a fost încheiat un nou contract colectiv între societățile “Petroșani”, „Uricani – Valea Jiului”, „Valea Jiului de Sus” și minele statului Lonea, ca patroni, pe de o parte, și angajații lor, pe de altă parte, valabil începând cu data de 20 octombrie 1922 și până la data de 20 octombrie 1923. Datorită insistențelor muncitorimii, noul contract colectiv, chiar dacă nu mărea salariile în măsura cerută, conținea numeroase prevederi care ușurau soarta minerilor și aducea asemenea precizări în relația dintre lucrători și administrația minelor, care îngreunau comiterea unor abuzuri. De exemplu, societățile urmau să renunțe la fixarea minimului de randament pentru echipele de mineri, iar tablourile cu acordurile stabilite urmau să se afișeze la fiecare mină, pentru a nu mai putea fi modificate fără știința muncitorilor. Minerii, puteau de altfel, să ceară schimbarea acordurilor odată cu schimbarea condițiilor de muncă.¹⁷² Muncitorii mai primeau dreptul la un concediu plătit de 6-14 zile pe an după o vechime minimă de 3 ani, plata zilelor de odihnă fiind egală cu salariul mediu primit înainte de concediu.

Salariile minime pe schimb ale lucrătorilor în acord urmau să se mențină la 25 lei pentru mineri, 22,50 lei pentru

¹⁷¹ *Tribuna Socialistă*, nr. 2 din 21 ianuarie 1923.

¹⁷² *Arh. St. Deva, Biblioteca, Contract colectiv din 1922.*

ajutorii de mineri și 20 lei pentru răznași, la care se adaugă prima de producție, precum și diferite adausuri personale. În schimb, câștigul de echipă al muncitorilor zilieri din mină urma să crească de la 20-25 lei, la 24-30 lei pe schimb, iar al celor de la suprafață de la 12-16 lei, la 17-20 lei. Conform calculelor efectuate de gazeta "Minerul", sporul total obținut de zilierii de mină ajungea la 38,26%, al celor de la suprafață la 46,49%, iar al femeilor și copiilor la 46,31% față de salariile de până atunci.¹⁷³ Prima de producție pe care urmau să o încaseze minerii în acord era estimată de aceeași gazetă la 3,50 lei pe zi, de unde rezultă un spor de 7% la societatea "Petroșani" și minele Lonea și de 5,5% la minele Lupeni. Minerii plățiți în regie urmau să primească 49,88 lei pe zi la întreprinderile "Petroșani" și "Lonea" și 65,05 lei la societatea "Lupeni". Plata salariilor urma să se efectueze în data de 15 a fiecărei luni, după cum au cerut-o muncitorii. În afară de salariu, lucrătorii primeau un adaos personal de 1 leu după fiecare schimb, și încă 1 leu pentru fiecare membru de familie întreținut de ei. Munca îndeplinită în zile de sărbătoare sau duminica urma să se plătească cu un spor de 50-100%.

Articolul 56 al contractului colectiv prevedea că "aprovizionarea se va face ca și în trecut, societățile fiind obligate a procura personalului toate alimentele necesare unei bune întrețineri a organismului uman, precum și obiectele de primă necesitate de îmbrăcăminte și încălțăminte. În cantitățile și prețurile de favoare mai jos stabilite vor fi acordate de societăți următoarele articole : zahăr, făină, cartofi, untură și bocanci".¹⁷⁴ Întreprinderile se obligau ca aceste articole să fie de bună calitate. Ele urmau să mai asigure locuința, luminatul și combustibilul salariaților.

În ceea ce privește protecția copiilor și femeilor, se preciza că aceștia "nu pot fi întrebuințați la lucrări peste

¹⁷³ Minerul, IV, nr. 3 din 31 martie 1923.

¹⁷⁴ Arh. St. Deva, Biblioteca, Contract colectiv din 1922.

puterile lor". Tinerii sub 14 ani nu puteau fi angajați deloc, și numai după vârsta de 16 ani aveau voie să lucreze în subteran. La insistențele muncitorilor, oglindite de altfel și în memoriu, în contractul din 1922, s-au inclus măsuri mai complexe pentru prevenirea accidentelor, preconizându-se respectarea riguroasă a dispozițiilor privitoare la combaterea accidentelor, prevăzute în regile și regulamentele de poliție minieră. Conform hotărârii de arbitraj, patronii s-au obligat să monteze ventilatoare moderne și apaducte pentru stropirea prafului de cărbune exploziv și au consimțit să înființeze echipe de salvare formate din muncitori plătiți. În locurile unde s-ar fi ivit gaze explozive, urma să se înceteze orice activitate. În ce privește soarta muncitorilor accidentați, chiar dacă nu s-a acceptat de către comisia de arbitraj principiul asigurării pe viață care figura în memoriul muncitorilor, întreprinderile au consimțit, totuși, ca aceștia să fie întrebuințați la munci mai ușoare după vindecare, iar în caz de invaliditate permanentă ei urmau să beneficieze de toate înlesnirile prevăzute în contractul colectiv, privind alimentația, locuința, iluminatul și încălzitul.

7.455
Toate aceste măsuri incluse în contractul colectiv sub presiunea sindicatelor erau menite să ușureze măcar în oarecare măsură, munca și traiul greu al lucrătorilor. Ele au fost obținute ca rezultat al eforturilor unite ale militanților comuniști și social-democrați, al luptei solidare a muncitorilor români, maghiari, germani, polonezi, cehi și de alte naționalități care trudeau laolaltă la întreprinderile miniere din Valea Jiului. Sistemul de retribuție bazat pe contractul din 1922 a reglementat, cu unele modificări, modul de viață și de muncă al minerilor din Valea Jiului timp de mai mulți ani, el constituind punctul de referință și ulterior, de câte ori începeau tratativele între lucrători și patroni. Tocmai de aceea, adoptarea contractului din 1922 a constituit un moment important în lupta proletarilor din Valea Jiului împotriva exploatării capitaliste. În ciuda măririi insuficiente a salariilor, multe din prevederile

înscrise în acest contract au consemnat biruința muncitorilor. Îndeplinirea și respectarea lor constituia însă o povară pentru societățile capitaliste, căci era legată de unele cheltuieli suplimentare care influențau nefavorabil cuantumul profiturilor obținute. Din această cauză, curând după semnarea contractului, patronii au refuzat să-i recunoască prevederile și să le aplice. Având concursul autorităților polițienești locale, protestele legitime ale muncitorilor nu au fost luate în considerare.

S-a ajuns până acolo, încât nici la o lună după încheierea contractului, muncitorii nu au avut posibilitatea de a lua cunoștință în mod oficial de prevederile lui, fiindcă nu s-a permis din partea autorităților convocarea unor adunări în acest scop.¹⁷⁵ Muncitorii au căutat să-și impună drepturile folosindu-se de puținele posibilități legale de care dispuneau. Astfel, la începutul lunii februarie ei au anunțat Inspectoratul Muncii din Arad, apoi Ministerul Muncii, despre situația creată, cerând ca reprezentanții acestor foruri să se deplaseze în Valea Jiului spre a publica muncitorilor conținutul noului contract și a lua cunoștință de prigoana poliției, îndreptată împotriva muncitorilor, la denunțul directorului societății "Petroșani", I. Winklehner. Acesta din urmă, la 12 februarie 1923, a anunțat că societatea nu recunoaște valabilitatea noului contract colectiv, ceea ce a provocat o nemulțumire generală printre muncitori. Pentru a preveni extinderea agitațiilor, prefectul de poliție din Petroșani a citat în biroul său pe reprezentanții muncitorilor, amenințându-i cu arestarea.¹⁷⁶

Nemulțumiți, la mijlocul lunii februarie, prin intermediul Uniunii Minerilor, muncitorii din Valea Jiului au adresat un memoriu către Ministerul Muncii, protestând **"cu toată energia ca patronii să transpuie chestiunile de salarizare și condițiile de muncă poliției spre cercetare, cu**

¹⁷⁵ *Tribuna Socialistă*, nr. 5 din 25 februarie 1923.

¹⁷⁶ *Ibidem*.

atât mai mult ... căci contractul colectiv asupra căruia face cercetare poliția din Petroșani sunt deciziunile aduse de domnul Ministru al Muncii".¹⁷⁷ Muncitorii cereau ca Ministerul Muncii să ordone o anchetă la fața locului și să ia măsuri pentru publicarea și respectarea noului contract colectiv.

Memoriul muncitorilor nu a avut rezultate palpabile. Patronii continuau să nu respecte prevederile contractului. În luna martie 1923, ziarul "**Socialismul**" informa că deși contractul îi obligă pe muncitori la 8 ore suplimentare la fiecare două săptămâni, patronii îi sileau săptămânal la acest număr de ore.¹⁷⁸ Alimentele, la care lucrătorii aveau dreptul, continuau să sosească cu întârziere. Pentru a preveni întărirea organizațiilor sindicale și agitațiile muncitorilor, autoritățile locale se serveau de starea de asediu, de persecuții. "**Teroarea militaristă e mare. Nu se pot ține adunări sindicale fără autorizația comandamentelor miniere. Iar aceste autorizații se dau foarte rar. Ba în unele locuri nici ședințe de comitet nu se permit fără aceste autorizații prealabile. De pildă la Lupeni**".¹⁷⁹

p457
Văzând ca mijloacele legale de luptă nu dau rezultat, atenția muncitorilor s-a îndreptat tot mai mult spre comuniști, care cereau aplicarea unor metode revoluționare. Astfel, cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai 1923, comunistul Vasile Sârbu a organizat o întrunire la care s-a votat o moțiune anticapitalistă și a răspândit printre muncitori manifeste "**chemând pe muncitori la luptă împotriva clasei dominatoare**".¹⁸⁰ Autoritățile nu au tolerat însă activitatea lui

¹⁷⁷ *Ibidem.*

¹⁷⁸ *Socialismul*, nr. 24 din 23 martie 1923.

¹⁷⁹ *Ibidem.*

¹⁸⁰ I. Frățilă, *Noi mărturii documentare privitoare la lupta muncitorimii hunedorene, condusă de P.C.R., împotriva regimului burghezo-moșieresc, în Sargetia*, 1972, IX, p. 171.

p. 457

Sârbu, și împreună cu Mogoș și alți luptători din Valea Jiului, a fost expulzat din regiune.¹⁸¹ Aceste măsuri au provocat nemulțumirea generală a muncitorilor din Valea Jiului care au trimis o delegație la București pentru a protesta împotriva expulzării celor doi activiști sindicali și a cere încheierea unui nou contract colectiv, în care să se prevadă condiții mai bune de muncă și salarii, de vreme ce contractul vechi tot nu era respectat.¹⁸²

În acest fel, nerespectarea contractului colectiv încheiat în anul 1922 s-a întors împotriva patronilor, căci muncitorii au devenit și mai fermi în hotărârea lor de a lupta împotriva exploatării capitaliste, împotriva stării de asediu, ceea ce va da naștere în anii următori la acțiuni revoluționare tot mai viguroase în Valea Jiului.

p. 2

Problema negocierilor și divergențele legate de statuarea unui contract colectiv de muncă pentru minierii Văii Jiului au constituit să fie actuale și în anii următori. Alte amănunte interesante privind eforturile făcute pentru încheierea unui nou Contract Colectiv de Muncă în decembrie 1929 și semnificația acestuia găsim în colecția ziarelor care au apărut în acea perioadă în Valea Jiului și Ținutul Hunedorei.

O practică uzitată de patronat, în contextul eludării prevederilor legale, a fost aceea de a nu mai încheia noi contracte colective de muncă sau de a nu le mai prelungi pe cele care expirau, folosind procedeele tratativilor îndelungate, a tergiversărilor etc.

Este notoriu faptul că eroica luptă revoluționară de la Lupeni din august 1929 a avut cauza imediată în refuzul patronilor de a reînnoi contractul colectiv de muncă expirat în iarna anului respectiv.

„Minierii de pe întreaga Valea Jiului – remarca un ziar al vremii – nu mai au condițiuni de muncă și salarizare

¹⁸¹ *Socialismul*, nr. 43 din 31 martie 1923.

¹⁸² *Ibidem*.